

ACC. N:R M. 12858: 1-24.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Herman Nilsson, Hässelholm
Härad: V. Göinge Berättare: olika personer; se uppt. bla-
Socken: Stoby Berättarens yrke: dens baksida!
Uppteckningsår: 1953 Född år i

Butikshandel på landsbygden.

v. 1-24 LuF 95.

Bif. 1 kontrabok fr. 1887

M. 12858

Kontra bok från 1887

Handlare

Even Anderssons
uppskriftna upptröp
till

Skreddarmästare

Jens Rosengren

Ballingslov

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Per 3 månader

1888

Dejtu	5 x Suran	83
"	10 x Ring	1
"	1/4 x Suran	20
"	1/6 x Suran	10
"	1/2 x Suran	10
"	1 x Capp	90
"	2 x Suran	20
"	Champan	02
"	1 x vass	83
"	80, 30 x vass	3 29
"	Champan	05
"	1 x Suran	62
Aug	10 x Ring	1
"	2 x Capp	20
"	8, 50 x vass	284
"	Champan	3 96

	Transpad	13 9/16
"	1 dy " " "	
"	Wassum Test	10
"	3 ay aamutik	45
"	2 " " " "	24
"	1 dy Wacknapye	33
"	1/2 dy Wacknapye	14
"	1/2 dy Wacknapye	40
"	1/2 dy Wacknapye	40
5	1/2 dy Fotogem	20
"	3 ay Cassin	90
6	1 3/4 dy sand 40/20	99
"	2 dy Wacknapye	3 80
"	2 1/2 dy 30/16	2 25
14	2 dy Cuppy	1 80
"	980 at Parker	3 23
"	1/4 dy Wacknapye	1 42
	Transpad	32 61

Manu 32 1/2
May 19 ~~Per~~ Cappe 5 -

Rest 2 1/2
June 30 1/2 50 at 1/2 1/2 2 80
" " 1/2 Cappe - 90

Summa 31 31

July 2 1/2 9 31

Dec 22 31
Aug 6 1/2 8 1/2 2 72

" 5 1/2 Cappe 4 25

" 10 1/2 1/2 1

" 10 1/2 1/2 1 50

" 1 1/2 1/2 10

Manu 31 88
June

Transp 31 88

Sept 15 / W. S. S. - 20

12 K. Farago 23

9 M. L. S. 288

Nov 35 19

Oct 15 Ap. 6. 20

West 15 19

W. S. S. 5 11 88

Endeavour

Dec 12/91	5 lb Capper	4 50
"	5 lb Sugar	83
"	9 lb ad Tobacco	2 91
"	1/2 gross Knapp	35
"	6 lb Cigarettes	1
"	10 lb Rice	1
"	1/2 lb Sugar	40
"	Sugar	12
"	Sugar	6
"	1/4 lb Sugar	20
"	3/4 lb Dapper	9 75
"	3 lb Cigarettes	1
"		

Dec 12/91
 93 42
 Trans

1889		220
Apr 25	1 kg Coffee	2 30
" "	1 lb Sugar	30
" "	1 lb Sugar	30
Jun 3	5 kg Sugar 85	4 25
" 20	1 kg Coffee	2 30
July 11	5 kg 250g Sugar	4 60
" "	1 kg Coffee	2 30
Aug 31	2 kg Sugar	80
" "	3 kg Sugar	30
" "	Mangoes	10
" "	Sugar	10
" "	Sticks	10
" "	Coffee	20
Sept 3	1 kg Coffee	2 30
Summa		42 40
Nov 2	Spice	36
Total		64

Obs	1	Paupna	42
"	2	1/2 kg Saker	5 83
"	2	" Coppe	4 50
"	2	" Saker	48
"	2	" Saker	38
"	2	" Saker	22
"	2	" Saker	3 08

Obs	24	Manar	20 91
"	24	"	4 13

Obs	25	Manar	25 04
"	25	"	24 31

Obs	26	Manar	27 3
"	26	"	89
"	26	"	89
"	26	"	89

1890

No.	Species	Count	Weight
1	1/2 kg. Saden	3	4
"	1/2 kg. Lapp	4	5
"	1/2 kg. domus	1	5
"	1/2 kg. Cassini	1	5
"	1/2 kg. Knapp	2	5
"	1/2 kg. Knapp	0	5
11	1/2 kg. Knapp	1	5
12	1/2 kg. Knapp	1	5
13	1/2 kg. Knapp	1	5
14	1/2 kg. Knapp	1	5
15	1/2 kg. Knapp	1	5
16	1/2 kg. Knapp	1	5
17	1/2 kg. Knapp	1	5
18	1/2 kg. Knapp	1	5
19	1/2 kg. Knapp	1	5
20	1/2 kg. Knapp	1	5
21	1/2 kg. Knapp	1	5
22	1/2 kg. Knapp	1	5
23	1/2 kg. Knapp	1	5
24	1/2 kg. Knapp	1	5
25	1/2 kg. Knapp	1	5
26	1/2 kg. Knapp	1	5
27	1/2 kg. Knapp	1	5
28	1/2 kg. Knapp	1	5
29	1/2 kg. Knapp	1	5
30	1/2 kg. Knapp	1	5
31	1/2 kg. Knapp	1	5
32	1/2 kg. Knapp	1	5
33	1/2 kg. Knapp	1	5
34	1/2 kg. Knapp	1	5
35	1/2 kg. Knapp	1	5
36	1/2 kg. Knapp	1	5
37	1/2 kg. Knapp	1	5
38	1/2 kg. Knapp	1	5
39	1/2 kg. Knapp	1	5
40	1/2 kg. Knapp	1	5
41	1/2 kg. Knapp	1	5
42	1/2 kg. Knapp	1	5
43	1/2 kg. Knapp	1	5
44	1/2 kg. Knapp	1	5
45	1/2 kg. Knapp	1	5
46	1/2 kg. Knapp	1	5
47	1/2 kg. Knapp	1	5
48	1/2 kg. Knapp	1	5
49	1/2 kg. Knapp	1	5
50	1/2 kg. Knapp	1	5
51	1/2 kg. Knapp	1	5
52	1/2 kg. Knapp	1	5
53	1/2 kg. Knapp	1	5
54	1/2 kg. Knapp	1	5
55	1/2 kg. Knapp	1	5
56	1/2 kg. Knapp	1	5
57	1/2 kg. Knapp	1	5
58	1/2 kg. Knapp	1	5
59	1/2 kg. Knapp	1	5
60	1/2 kg. Knapp	1	5
61	1/2 kg. Knapp	1	5
62	1/2 kg. Knapp	1	5
63	1/2 kg. Knapp	1	5
64	1/2 kg. Knapp	1	5
65	1/2 kg. Knapp	1	5
66	1/2 kg. Knapp	1	5
67	1/2 kg. Knapp	1	5
68	1/2 kg. Knapp	1	5
69	1/2 kg. Knapp	1	5
70	1/2 kg. Knapp	1	5
71	1/2 kg. Knapp	1	5
72	1/2 kg. Knapp	1	5
73	1/2 kg. Knapp	1	5
74	1/2 kg. Knapp	1	5
75	1/2 kg. Knapp	1	5
76	1/2 kg. Knapp	1	5
77	1/2 kg. Knapp	1	5
78	1/2 kg. Knapp	1	5
79	1/2 kg. Knapp	1	5
80	1/2 kg. Knapp	1	5
81	1/2 kg. Knapp	1	5
82	1/2 kg. Knapp	1	5
83	1/2 kg. Knapp	1	5
84	1/2 kg. Knapp	1	5
85	1/2 kg. Knapp	1	5
86	1/2 kg. Knapp	1	5
87	1/2 kg. Knapp	1	5
88	1/2 kg. Knapp	1	5
89	1/2 kg. Knapp	1	5
90	1/2 kg. Knapp	1	5
91	1/2 kg. Knapp	1	5
92	1/2 kg. Knapp	1	5
93	1/2 kg. Knapp	1	5
94	1/2 kg. Knapp	1	5
95	1/2 kg. Knapp	1	5
96	1/2 kg. Knapp	1	5
97	1/2 kg. Knapp	1	5
98	1/2 kg. Knapp	1	5
99	1/2 kg. Knapp	1	5
100	1/2 kg. Knapp	1	5

	Transport	40	40
Mar 8	1 ac Yucca	2	25
"	3 " agave		75
" 14	2 Ry Packs	1	44
"	4 " Saddle		1.05
"	10 Ry Packs		20
" 17	2 " Saddle		10
" 19	Trunk		50
"	Person		47
" 28	1 " Saddle		11
"	1 " Saddle		25
	Summa	47	21
" 31	Appetizing	25	00
	Summa	22	21
"	1 " Saddle		60
"	1 Ry Packs		45
"	Coppy		1.12
"	1 " Saddle		2.25
	Summa	26	93

	Transp	16	93
Aug 13	P W Cahoon	10	00
	pen	16	93
"	1/2 q Cassin	1	80
Aug 17	2 kg. Nial	5	00
"	20 Ki	5	00
"	Shakalad	2	00
"	1/8 1 ki. Sacker	7	00
"	1/10 Lajuk	4	00
"	400 P. Galtuk	2	00
"	20 1/2 kg. Nial	3	00
"	1/2 kg. Cassin	1	00
Aug 13	2 kg. P. W.	5	00
"	18 1/2 kg. Sacker	7	00
"	20 1/2 kg. Nial	1	00
Aug 12	1/2 kg. Cassin	1	00
"	1 danburg	5	00
	Ph. 24	8	00
	Transp		

11 1/2 kg. Inai 80
 1 1/2 kg. Magari 53
 1 " Gokku 72
 1 " 2 lbs 16
 1 " etc. bris 20

11 1/2 kg. Inai 80
 1 1/2 kg. Magari 53
 1 " Gokku 72
 1 " 2 lbs 16
 1 " etc. bris 20
 11 1/2 kg. Inai 80
 1 1/2 kg. Magari 53
 1 " Gokku 72
 1 " 2 lbs 16
 1 " etc. bris 20
 11 1/2 kg. Inai 80
 1 1/2 kg. Magari 53
 1 " Gokku 72
 1 " 2 lbs 16
 1 " etc. bris 20

Jan 23	Transp	23 19
Oct 1	Spa Causage	17
"	Edon	10
"	By Land Depot	2 50
Dec 11	2 Pils Cope	86
" 29	1 " Jackson	72
" "	12 " Cope	12
	Mon	26 03

1891

Jan 28	12 Shiro magan	55
" "	5 " Cope	1 12
" "	1 Pils Jackson	72
" "	4 " "	18
" "	1 Copeflake	10
Feb 12	12 " mit a hande	1 08
Apr 1	1 " gain 30/6	9 25
	Byggnad	
	Mon	38 95
	Transp	

	Transport	38	95
27 th	1/2 Mica Sack	72	
"	" 1/2 " Coffee	112	
"	" 1/2 " Sape	20	
"	" 1/2 " Surtube	25	
May 20 th	1 Mica Sack	72	
"	" 1/2 " Coffee	112	
"	" 1/2 " Surtube	33	
"	" 1/2 " Surtube	12	
"	" 1/2 Mica Patent	13	
June 13 th	1 1/2 Carding	337	
Sept 10 th	1 " darning	15	
Sept 12 th	5 Shirts Coffee	112	
"	1 Mica Sack	72	
"	Blanket	10	
"	Blanket	10	
"	Blanket	42	
	Transport	49	64

	49 64
" Huset	25
" Intubi	25

Summa 50 14

Feb 23 Per affär för vapen	29 60
Maj 23 1/2 fläsk	8 30 11 80
Rest	38 88

1898 Jani 4 1/2 Cof. Cof. kopp	3 00
Summa	41 88

Feb 4 Per Affärs	10 00
Rest	31 88

1898 Jani 2 affär genom arbete	4 00
Summa	35 88
Rest	8 88

Donor Job

4 40

1 kil

1 60

1 di

1 40

1 di

1 40

1 Shalpur

1 kil

1 kil

~~~~~

1 k

1 k

1/2

June 29 ~~Boat~~ ~~Yacht~~ 8 48
 1st 24 24 24 8 48
 1" 24 24 24 7 35
 24 31

China

by kilo

2 Skil 6000

1 1/2 Sk centelt

L. U. F. 95.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUNDLuf 95
1.Butiks Handel På Landbyggen.

- Inom järnvägen från till stambanan som började att byggas genom Skövde från till på 1860 talet, och innan var kyrkbyn ~~var~~ det centrala i socknen! Stoby var en central punkt där. Och då som nu, var här ju välbärgade bönder, och de som vore framsynta på tidsförhållandena! En landbrukare i Stoby som ägde ett stort landbruk, hade börjat med en handelsaffär, och fick varor från Kristianstad som var närmaste staden, och där hade han sina inköp, och varorna hämtade han själv hem med hästskjut. Men han hade fått upplysning om att i Malmö, skulle kunna bli en bättre inköpskälla. Men det blev tre gånger längre väg och detta var ju innan järnvägen var byggd, så han tog en dag med två betskjutrar, och gav sig i väg han tog sin bokhållare med sig, bonnden hette Ola Elsson ägde den nuvarande gården "Ola Hus" som är landbruksskola! I fråga om en körväg för en gång i den tiden, något som huskräcchte gångarna hade i århundrade kört ut åt skönska slätten,

med olika stöjel avter och trävaror, och hanke och då körde de ändå
till Lund - Malmö och vidare! När Olsson kom till Malmö med
sina båda stöjutsar, och han kom som den tidens köpare varo slädd
och köpmännen och dess "bokhållare" (som handelsbiträden) bemöttes,
de såg lite marchelant på göringa bonden, och han ville pruta med
priset på varorna, de ville början inte lämna ut så många
varor som han vill hava, han vill hava fulla lass på båda
stöjutsarna! Ja sade Olsson: Jag vill hava vad jag begär och
varna till det pris jag begär, för jag betalar kontant! Då blev
det omsvängning, och Olsson blev inbjuden på kontoret, och han
drog upp sin stoppade kassaskåpsplanbok och drog upp sedlar
och betatade alla varorna kontant, då blev vadmal göringen,
sedd med andra blickar, och han kom till nämnde ^{körsläpp} flera gånger,
tills järnvägen blev byggd. Då tog han ju hem varorna på järnväg.
Detta berättar nämnde bokhållare.

Olsson hade sin handelsaffär i många år, men sedan järnvägen
kom fram och Hälsleholm bebyggdes så sattes där nya affärer
och då drog mycket folk utifrån dit.

Slottår

Den 1 December 1860 öppnades Slottbanan för trafik till Hässleholm och sedan från följande år kan byggnadsverksamheten i Hässleholm datera sin början. Första huset i Hässleholm byggdes ungefär där Berns hotell nu är beläget. Här slog en handlare Björk ned. Han lät 1863 intakta huset samt sitt ägande 14/576 mtt 2:2.2. Låda 3000 kr. Affären gick dåligt på den tiden, ty nämnde Björk var med samma sedd att göra konkurs. Efter honom försökte sig tvänne handlande S. J. Norén och J. Lmdukt. På gemensam affärsverksamhet. Det gick lika olycksligt som för B, ty även de måste inom kort slå vantarna i bordet. Redan 1865 såldes gården på konkursauktion och insgades av Ola Olsson i Stoby för 8.800 kr. I förbigående må nämnas att vid denna tid köpte Ola Olsson i Stoby den tomt som nu är Stortorg för 80 kr. Det var ej nu hela Stortorget utan ungefär 2/3 delar av detsamma. I den nuvarande stadsrätten låg ett gammalt trähus varigen handlare Ola Bengtsson bedrev handlet innan järnvägen kom hit, sagda hus blev nedrivet senare, och syntes då, att den gamla butiken varit insynad i husets ena hörna. Det hade varit

3.

en mycket liten butike 2,5 m. i fyrkant. Men bara om några år
var här ett tio tal handlare, diverse, och kökare - de som hade smörvaru affär
En kökare Österberg hade affär i förgår Lindbergs fastighet, han hade
börjat på 1870 talet, det var smörvaru affär, smör, bröd, korv, fläsk, ägg m.m.
sa köpte han nya ägg och sålde till Mattnä, och vilde hare, radjur, fågel m.m.
det gick till staderna, de bäste givande affärerna, brännvin, försäljning.
Två stycken utminimering affärer. Strax jag minns kostade en
kanna brännvin 2 kr 50, senare när det nya mät systemet kom
i bruk kostade 1 liter brännvin 85 öre!

I min barnbarns by Bållingsstöv där uppsattes en affär
vid Bållingsstövs Station, Där var en gammal Smedja som
var nedlagd, och i den var två rum, och det ena rummet inreddes
till handels lokal, och där kom en handlare dit som började
med diverse affär, och det var i början på 1870 talet, och det var
den först nämnde bokhållaren hos Ola Olsson i Staby, han
hette Nils Nilsson, och gick under benämninge "bo Nissen"
och det namnet fick han vara till döds dagar. Butiken benäm-
des "Boen" och den som expederade där, det var "bo Dräng"-

Eller lite finare beteckning bokhållare - och bokhållare, en bokhållare
som hette Axel, och det blev bokhållare. Inom. Hjemmanen benämnes
"Handlaren"

5.

System, "Handlare boen" senare benämnd, diuesse affär. Ringboda.
Det var väl för att på innersidan på dörren var fäst en liten
ringklocka av malm, denna klocka var fäst i en fjädes bygel
som var fäst på dörren, så när en kunde öppnade dörren så ringde
klockan, för att uppmärksamma handlaren!

Innehavare

Denne "Bo Wissen," var ej handlare länge. Han blev gift med
en rik bonddotter, och blev landbrukare.

Men innan han slutat med sin affär hade en handlare
satt upp en affär i ett större hus mitt mot järnvägsstationen
men 1883 byggde denne handlare ett trähus vid järnvägs övergången,
med en rätt stor butik, en lång disk och i denna butik var ganska
godt utrymme, han hade en hög stenvägg till grund under huset
och där där var godt utrymme i trällaren, till att förvara ömtäliga
saker, matvaror och dylikt

6.

Vårnde handlare hette Sven Andersson barn född i Finja, varit i landets ortsbutiker, hade god handstil, var stärgd i räkning, och en handlare som kunde taga kunderna på komet, och en barnens handlare och det vill inte säga så lite, handlade man där när man var barn, så om man än handlade inte så mycket, så fick alltid något, karameller, brunsocker, lakrits, eller en stult russin, det inverkade mycket på barnen, senare blev där en handlare till med affär midt mot järnvägsstationen i samma hus och samma affär som förra handlaren haft innan han byggde, men den handlaren var snål och barnen fick ej något, men de gick sedan till Andersson. Han var bokföringsfärdig, men han hade så stor affärsrörelse, mycket folk ^{från} närgränsande byar handlade där, såsom till jul då var där en folkvandring, och han hade goda inkomster, men på den tiden deklarerades ej. Han hade efter julen en som var honom behjälplig med böckerna. Han var ej någon förtroende ^{man} i kommunalt hänseende, han var en affärsman, och gav sig till några utsvärningar, myfter men ej privilegerad nyfikenhetsonan, men han var sina kunder, allt i allmänhet, han promenerade på tjuvringar åt sina kunder, och hans biträde i affären

hämtrade posten, och där fanns kunderna i affären för sin post och tidsning.

Lokal och Inventarier.

Butiken var ganska stor men den var vid vissa tider fullt med kunder före högtider. In till affären var handelsassens kontor och två rum och kök för handelsassens familj, inmanför butiks- dörran stod en träbänk med sats sitt, och det var ett stående exempel i varje olivseaffär på landet såväl som i städerna, sedan på golvet låg en hög trä träskor, med hela överläder, sedan kom träskor med sydda stappade skinnputar, kallades runda träskor, men de hängde i taket, och senare trätappler mans med bälstygge och utan och trätappler för kvinnor, in till silthunnan var en avdelning för krompiskor, som bönderna skulle ha på finsbjuts, och vid köp skulle köparen prova skoen, om det var smält i smällen, ibland var där många spekulanter, och då sade handellare: Både till kunderna det är bäst ni ska se utom dörran, och där blev ett småttande som ett kullsprute manöver, också fanns spadar grejer, jordbruksredskap, bertsäse, porstins serviser, tyger, mans och kvinns tyger, allt som folk behövde skulle

finnas hos en landthandlare: Som en bonde som frågade efter sak, om handlaren hade? Ja sade handlaren, att vad du beprövar har jag. Har du ett "vanna te" - "En grind"? Det hade ju inte handlaren! Men en handlare i Stehag han hade en liten grind i butiken, den hängde i taket i affären! Har en handlare i Loshult som hade en bockbrake som hängde i taket, den var utstucken i trä huvudet var en svart i m. långt, kropp och stjärt en ^m långt den var där i handlaren's tid, men en efterträdare kastade ut den, men den handlare, blev utfattig och fick gå från affären, så var det för drakens omvärlande som blev skulden! Disken i Andersson affär var en 8 m. lång för butiken var lång, under disken var plats till en del och där under stod alltid en snus fjärdling det var ju de måste manliga bonderna vara snusförbrukare, och köpte de inte ^{en} snus, så tog de upp sin "näverkassa" och sätte fram den, och begärde för 5 ora i den, och då fick de den full, och hade de betallat något mera, så fick de snusen, till på handletn mitt mot disken i samma avdelning, en disk med lådar till att draga ut tre lådar högt en längd på 4 m och i de lådorna var allt diverse mjöl, grön kaffe, bönor, ärtor m.m.

ACC. N:R M. 12858:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Handlaren hade tyger av olika slag till kostymer och överrockar
och tillbehör, och skulle överrock syss, så fick skräddaren som
skulle sy överrocken vara med och övervaka så kunde fick pröva
tyg och tillbehör, för en överrock var ett plagg som i många fall
fick räcka livet ut. Belysningen var en större hänglampa
som hängde mitt i affären, och så hade de handlyktor att fästa
sig med när de skulle ut från affären i källare, eller på
magasin där de hade varor förvarade, i affären hade de
en järnkamin som^{de} vid sträng kylt tillgripa. Över butiksloppen
var skylten till handelsaffären "S. Andersson Diverseaffär".
mätt av bra "fotmätt" sedan när meter systemet kom i bruk 1/2 hl och
fet, vågen i affären var en större balansvåg, men på magasinet
där de hade mjöl affär, hade de en större decimalvåg. Affärens lokaler
hade de efter omständigheterna städad men som affären var så
besökt var det inte gott att hålla golv i ordning hela dagen,
i en lundt handel där som var så många olika sorts varor
satt till, träskor nyttjade, seldon nysmorda, så där var så
mycket, som frestade buktnevrerna, men det var en gammal

9.

9

van lukt i landthandelsbutikerna.

Varusinköp och varusortering.

Spökesvisorna från mycket från bonderna i östen torpare och husmän, hade svin, en torpare kunde i lyckliga fall ha två grisar, och då när han slaktade, så den ene såldes till handlaren, och det var i vanliga fall att han hade handlat på bok, så betalade han sin skuld till handlaren, en hussman hade en gris till jul, då behövde de halva grisen, halva grisen skulle handlaren ha, hemma slaktaren sålde charkuterier till handlaren och genom bytes affär, bönder och torpare köpte hem kärnat smör och det det var i flesta fall bytes affär, och äggen gick till handlaren och såldes hem motan, och i varje bond- och torpeställe ystades ost, som levererades till handlaren, och många bondmorsor voro mästare till att tillverka ost, "sådan ost är ur marknadens". Holmsåltvaror levererades handelsfirmor från Halmö och Göteborg levererade salt sill Krossk fetsill, gryn till värmall från Krossköping bomullsgarn i värmemballerade paketet fabriksmärke ett lejon har en träd i munnen, och hercules man biter i ena ändan på tråden och håller igen.

Handelsresande kom till handlanden och tog upp order de kallades
handels "expeditör". Också resande i spirit handlaren tog gärna
en låda kognak, det var från "Fru och söner", de gjorde goda affärer.
Sålde en låda kognak i varje bondgård, brännvinet hade bönderna
i från sina bolagsprämier. En handlare i Bellingstön var
exportör för småhandlare i byggen, såsom i Gammaltörn
Fasstorps socken, och en liten handelsaffär i Långs-Sandby socken.
En kvinnlig affärsidkarska hon hette Tindla "Tindlas br." Den nämnde
exporthandlare hette Sven Jönsson en småbrukare som från Bellingstön
Skog hans fader benämndes "Bränne Jönsson" och sonen Sven, det blev
"Bränne Jönsson Sönnen". Han köpte rökt fläsk av folk i
i orten, och levererade till Norrland, han hade förut köpt upp
smågrisar och resit upp, och sålt där. Fläsk och ägg försålde
handlaren till Malmö, Apelsiner fikor, och bratmandet var typ
varor, men russin och svistkon, det var oombärligt till gille, och
till julen. Godt kaffe hade sitt renommé, Brasilianskt var
säkrat som sekund vara, de talade så mycket om Brasiliskt
kaffe som det bästa, det skall vara Mokka sade de!

"Könstavaror". I min uppväxt 1880-talet vävdes tygerna i hemmen,
i varje bond-, torpare-, och husmanstuga, så vävdes, i bondgårdarna
där som de hade en innerpiga hon skulle vid tillfälle väva, så vävdes
tyger till folket i gården, och det var också vid denna tiden, att min syster
pigen skulle ha en värpens klädnag i lön, männen varo klädda i
värpens kläder, men så hade ju en och annan varit borta från hemmet
och var ifklädd i en kostym han köpt i stan, och de äldre tyckte det
var högfärd, och komma hem i "köpsta klär", men kom en från
landet i värpens kläder, så sade stadborn, att det var en "värpens
bonde", men så började handlaren att fåga hem tyger, kamgarar,
"cheviot", sandliga kamgarars byxor blevo moderna, på den tiden,
men ordspråkdaren var ännu betrodde att få se till ordborna.
Handlaren hade god renome, han vägle bra var ej smånså kunderna
såsom kvinnorna som handlat till magra kronor mer än vanligt, och
betalte kontant fick ett två, och männen som handlade köptes
på cigarer, och barn som handlade fick karameller, brunnsocker,
lakrits, russin, m.m. Den som handlade på bok, såsom järn-
vägsfolk, som fick månadslön, när då vid månads slut, betalade

vad de köpt under onödigheten, fick tvåt och en strut karameller till de hemmavarande, och blev inbjudna i handlaren privata rum.

Personal.

När handlaren behövde ett nytt biträde, så förhörde han sig med Skolläraren, om han hade någon elev, som var svick i räkning, och som kunde biträde, och det tyckades i bästa fall. Den förste för mig känd och bokhållare hos Andersson, var Ola Bondesson's son. Snick, han var mycket snäll mot barn som handlade där, av honom fick jag många karameller. Snick Olsson blev Österrikes kassul, disponent för Hålsinborgs göttningsfabrik. Han hade en ^{dotter} Sigge Ixellson affärsman i Stockholm, och Bärtil Ixellson professor i Lund. Sedan hade han flera biträden, senare började en bondson från Elgustorp i Anderssons affär han hette Ola Wicklasson han var hos Andersson till han sålde affären till en handlare från Väst Torup, den handlaren dog och enken gifte sig med en mjötnarens son från Elgustorp, han övertog affären, han hette Nils Ixellson då övertog han bokhållaren och en

13) Ola Wicklasson, han stannade i affären sedan övertog Sonen Ixellson affären, så är det i samma namn. Ola Wicklasson

14

shutade som botehållare för tre år sedan han bodde i en villa i Sam-
hället. När en handlare hade en god omsättning såsom denne bestäm-
ne handlare hade då kunde där vara fyra tre biträde och handlaren
själv, men i vanliga fall så var det handlaren och botehållaren
som klarade det, handlaren hade två döttrar och så fort de vore
stora så de kunde vara med, så vore de behjälpliga biträde i
afären. Men till högtiderna och särskilt till de sista veckorna före
jul var där en festeranbring till Anderssons bo i Bönst.
och många fick ha en god tid på sig innan de blevo expedierade,
men folk blevo inte otåliga på den, de hade god tid på sig, och
där träffades gubbar och gummar, och myheterna drags fram
och de gamle litaså.

Emdöretsen

Ja den var stor, där kom folk från tre socknar dit Tankebo,
byarna Tullstorp, Böe, och från byarna Härlingberga - Rättelösa
Näs - Blåstorp, i Blåby socken, Oharp och Rönninge i Hästveda
socken, och de i Farsstorp socken bodde in till gräns till
socken, och byn Florsöd. Och på den tiden var där 25 stogstorp

14

15

men i mediet på seklet, allt efter som torparer gick bort så emtinger
reus husen ner, och ingen övertog torpslatsen, så alla torpen äro borta.
En del gjorde ju affär när de reste till Håssleholm, men den affären
var uppkör hos de ständsmässiga slaktarna som besöktade torget
tisdagar och Lördagar. Denna handlare hade kunder av jäs-vägs
folk, såsom banvakter och Stationskarlar som blivit förflyttade
till annan ort, och reste till nämnde handlare, och handlade för
en månad, och det var en fest för kunden mat och kaffe och en
liten present. Hundskälsen var ^{de} hela dagen och det varade till
på senare kvällstidsten.

Kundservice.

Det första en blivande bokhållare skulle läsa att göra strutar.
det var ett "krux" som till och med inte alla kunde läsa ^{att göra} pappersstrutar,
påsarna inte komma i handelen! En del varor lares i pappersomslag.

Kunder som handlade mycket och betalade för sina inkröpta varor
för månaden, blevo inbjudna på kaffe och bröd, och var mannen
med en kognak, och när den manlige kunden kom ut belåten med en
15 cigar i munnen.

Betalning och Bokföring.

Man betalade kontant till en del, men där fanns folk som handlade på kontant såsom järnvägsfolk som hade månadsavlönning. Bönder och torpare och handverkare - de sist nämnde handlade på bok, bönder och torpare, de gjorde bytes affär de lämnade ägg, smör, och, och många torpare lämnade bär, såsom lingon och hallon. Som bytes affär där blev till kaffe och lite småsaker, en torpare gjorde ju inga stora affärer hos handlaren, de hade ju naturprodukter på torpet. Järnvägsfolket betalade för månaden, och skulle de att handlaren, började att släpa efter, så fick han en tillsägelse att betala lite mera, och kunde handlaren ej klara upp affären, så avstängdes han från kredit, men handlaren var ju försiktig, och kallade handlaren in på kontoret, och där kunde de göra upp, att handlaren skulle ha en natur, såsom när en kräv, en gris var slaktad han kunde få en sida fläsk, men handlaren ville inte ha en fläskside för en elen var sökad, för då sålde han fläsket deräfter till handlaren, men där kunde vara löst folk, såsom skogsarbetare på vintrarna, eller kanalarbetare, på 1890-talet då var det stora kanalarbetet.

Ballingstörns och Lirja sjörsänkning där var en arbets-
styrelse på 300 man, och det var vid Ballingstörns närhet, ^{de} började,
vid Väsbo den 20 Maj 1893 och många arbetare bodde i Ballingstörns
och handlare hade god omställning folket fick leva på låslan s. k.
de fick leva ^{hög} försörjning. Där förstörde nog handlaren lite, men
han var försiktig, men bland den sorts folk var alltid skrämslar,
som kallaren sade sista avlösningen för kallaren till, men handlaren
belagade aldrig på. ^{den} Utsäkt om jag går lite ifrån ämnet. Han
talade om ett fall. Ett där kom en ung kallare och fick arbete vid
kanaden, kom in i affären och ville köpa mat på kredit,
men som handlaren sade, det var ju inte godt att lämna ut,
han var ju blivna bränd förut, men hans elättrar bad för
 honom, och han fick matvaror, men var arbetsförhållandena
så att en krossa om elagen så på lördagen om de arbetat hela
veckan fick de sex kr, de sade på dem kunde de klara sig för
veckan, då betalade de 1 kr i veckan för logi, och då fick de kaffe
om morgonen, så på denna veckopeng klarade de sig, och tillväg
17 blev där till en liter brännvin. Då kostade en liter brännvin 85 öre.

Vid månadens slut, då fick arbetslaget utbetalt för vad de på aktorst
förfäranst på, då kunde de få tre till tre eller mer till det förut betecknade
förskottet då betalade kallaren sin skuld till handlaren, och det blev
också en reklam för handlaren!

Handlaren Denne handlare var rättvis, hade goda varor och gott omseende
bland sina kunder, aldrig blev någon kund berövad på sin skuld
^{pengar} tvä, han var noggrann med sin bokföring, det var den handlare som
hade gjort, det kunde ju också vara att en bokhållare hade fått pengarna
på skulden, och inte skrivit av den, och kunden hade inte fått kvitto,
men kom ett sådant ord ut, och cirkuläre bland folket då blev den
handlaren anseende nedslätt och han miste också kunder.

Prakatt på varor var inte börjat då, men de gamle säkra kunderna
fick presenter till ^{gull} såsom en dussin traffekoppar, en större prostens-
skål eller någon sådant önskrade, det var det vanliga i länets affärer.

Butikens Funktioner Utöver försäljningen av varor:

Handlaren var också förmiddare, en förmedlande man för sina kunder,

han premunerade på tidsningar åt sina kunder, hämtade dem
vid poststationen, och delade ut dem i affären, skrev passmen-

och hjälpa vad han kunde göra. Till handels affären kom svagdricks
utkärare, och där lämnade han drickskaffar till kunder som beställt, hade
kundern lämnat pengas till betalning, eller inte, så lade handlaren ut,
vid den tiden på 90-talet och in på 1900-talet 10 liter svagdricka 5 öre
nu kostar 5 liter svagdricka 1,40.

Där kom bönder in i affären på kvällstiderna att titta i tidningarna
gjorde sig ärendet att köpa en dosa smör, och så kunde ju samtalen
också komma i gång, men handlaren fick ställa sig opästiskt för
att inte sätta sig i desput med någon, framtiden hade sin kongress
där blev många gånger folk om talade, när kvinnorna kom hem så
talade de om vad de hört om talas till Anderssons i "boen" som
handels butiken kallades. Vin i källaren hade handlaren men inte
stora förslag, och det hade han till att bjuda på kunderna vid betalning
av gjorda inköp, men vinet fick ej bjudas vid listen, det var
den köpmannas förbudet förbjudet för handlarna:

Handels Bodens inflyande på levnadsvanorna.

19) Slut mer började landsbyggdets folk, mer att låta den nya tiden
komma dem till godo, följde började tidningarna, att bli lite mera

ut bland folket. Christianstadsbladet var mycket allmänn bland
gärningarna, och det kunde de var tre om det så den siste som fick
det, var inga första nyheter, men 1880 talet kom Håslöppens
Tidningen ut, utgavs tre nummer i veckan Tisdagar - Torsdagar - Lördagar.
Och den Tidningen hade handlarne flera nummer till präsede för
kunderna, och den prenumererade kunderna på, och handlarne annonserade
i denna tidning om sina billiga och prisvärda varor.
Och handlarne tog hem nya tyger både mans och fruntimmers tyger,
och lämnade ut gratisprover till sina kunder, och rekommenderade
nya sömmerskor, och det togs väl upp av det nya släktet, fäderna
som hade sina gamla sömmerskor, som kom hem till dem och sydde
som det gått i fädernas tid, men var där en som hade fått syn
av nya tidens sömmerskor, och med nytt snitt, och var välsittande
på, dem och uppträdde vid gifte till avund från de andra, men
nu kom snart andra fruor efter med lika vackert utstyrd
dräkt, i det var handlarne och tiden som dragit sitt strå
till släkten. Och så kom skofabrikserna i gång, billigare
skor, finare snitt, så köpte alla fabrikskor.

Utläring av glas och porslin till kunder i affären till kalaser,
i byggen, den lånande fick sevar för varan och betala för de
brister som uppstod, såsom kantskotta glas eller porslin, till och
med ämna händelser. Sådana utläringar äro men det är mer
begränsat, nu än för tiotal år sedan.

Handelsbodens Inflytande på Lärnadsmanan.

Genom Hoperationens framgång har handelslivet omgestaltats,
så att de affärerna är ett med folket, de som anstutet sig till
de kooperativa affärerna har ju sina andelar där och sina
utdelningar. Så den patriarkiska förhållandet är borta nu,
^{som} än det som var i de gamle lantthandels affärerna för tiotal
år sedan, men många torkar gå tillbaka från barnbarnens
dagar, när man kunde av handlaren få en försiglad present
ask och den tog man upp oned ^{med} vörd och ruffikenhet, om vad den
kom till att innehålla, en present av någon sort var där i varje
ask, när man öppnade den var där en liten papperspåse med
små sockerpiller, sedan var där ett insittad papper, och när man
fick upp det, var där en latsats betocka, esed man bygget på betockan

Så drog visaren frambring Tavlen det var ju en blocka, fodringarne vore ej så stora för en pojke på den tiden.

Men min mor var född på 1830-talet, hon omtalade att i hennes barndom så i hennes hembygd i Rävringe by där var ingen handelsaffär, utan de fick gå till Hästveda by, där var en liten handelsaffär, men det var det minsta möjliga i affären, det var ju en 25 år innan järnvägarna började byggas. Men så talade hon om att ^{de} körde till Kristianstad det var ju närmaste staden och där var tre mil dit, de körde dit med ett ^{lass} ^{enspännare} ^{bränn} - (enspännare lass bränn): - Det var ett lass ved efter en häst, ett sådant lass kunde de få 2,50 för, och så hade de bokstaka med sig, det var lätt sålda vara, det skulle stadens kvinnor ha till tvätt, och så handlade de lite med sig hem, men det var begränsat, kaffet var inte kommit i bruk, de drack brännvin istället, det var i husbehörs brännings dagar de brände brännvin i varje bondgård, som hon sade vi fick som i hemmet, många gånger en skiva grovt bröd, som mor slagit brännvin på, och det gick så lätt att äta men så hade de en god hjälp till hushållet varje bonde och torpare

Så hade de bi, det var mycket utbreddt bland folket i göinge i göingebyggen där var bityppor vi vare bond, torp, och backstug sittare, så honung på brödstivon blev nog bättre behåll än brännvin! Men där var några stadsbesökare, som hade affärslyngpunkter, och köpte varor av handlarerna, de kunde genom bytes affär med smör och honung m.m. få varorna för skäligt pris, och så var där en kvinna i Pärninge de kallade henne Länga Hanna, hon hade lite varor där när kaffet senare började, så blev det en åträdde vara och sockret, och smör och tobak, för gubbarna, knappar sykebor träsk, och så blev det en liten diverse affär sedan när husbehörsbrömmingen upphörde på 1858, så såldes mycket brännvin på smyghandlet och till slut på 1860 talet blev där slygskattning bland dem ^{som} hade denna försäljning, blev de fast, så kom de in på vatten och bröd, två sådana affärsmän utfrågade jag hur de kunde klara sig på den kosten, Bäckare Jösse, sade det var in fastigt med kosten bröd och vatten fick de tillräckligt, men salt o. tobak det var det värsta att undvika! Men ja hade en stor fläta tuggtobak

24.

Som jag gjorde så vakten som gransade mig kunde inte
pitta den, och ändå var vi närmare när de gick och oss i ^{de} högaste.
Sade jösse! "Var hade jösse den tobaken då frågade jag?" "Ja si
ela." Jo ja stoppade den in i väsen, o där hittade de ^{de} in den sade
jösse. Och första tiden drack jag min usin, men till slut
var där inte salt i den, då var det lite svar men det gick!
Sade jösse!

Förharen Petter Svensson Ballingsbör hade sålt lite brännvin,
en gång från länsmannen och fjärdingsman, och skulle göra rann-
sakning efter brännvin, men Petter hade gjort bråkaggen med
brännvin i kaskadugnen, det var av de gamla jämnugnar, med stora
elollucka i köket, och hittade de inte efter något misstänkt, och
han bjöd länsmannen och fjärdingsmannen på en par stora suppar, de
kände sig belåtna sade Petter, men när det var kom de väl på
honorn senare, så han kom in på averten o' bröd, Och han stäm-
kustur också. Men Petter kom in först när han kom hem, kom
han in. Ja detta var ju också handelsrörelse, försö att nämna
personer ita hade handels rättighet!